

Nemzetiségek Magyarországon a 20. században

– vetíthető oktatási segédanyag –

Keglevich Kristóf

*Budapesti Fazekas Mihály
Gyakorló Általános Iskola
és Gimnázium*

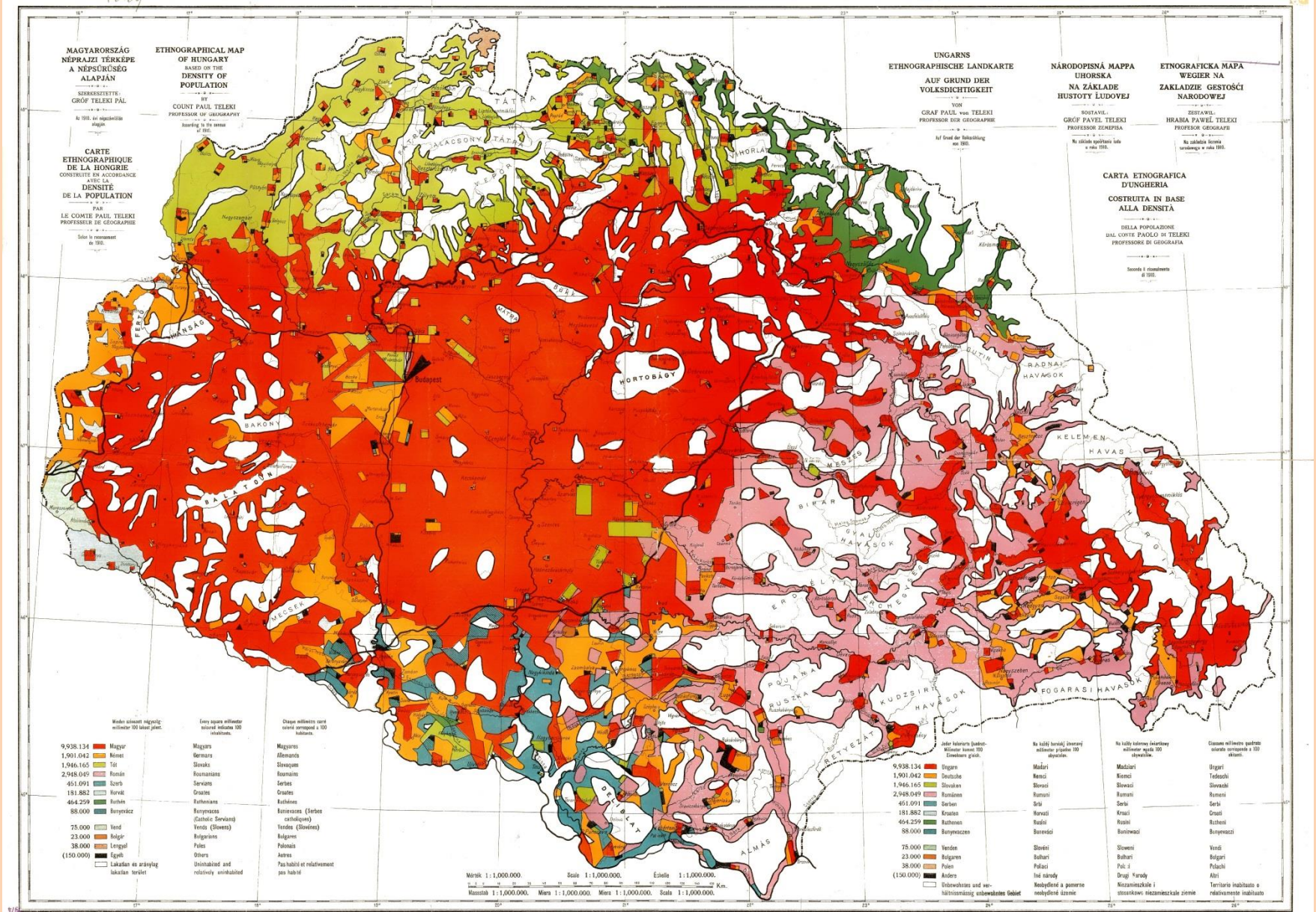
Budapest, 2015

1. Előzmények

- 895   1–500 ezer magyar + 2–300 ezer szláv és avar
- 1500k   3,5–4M   80% magyar
- 1700k   3,5–4M   60% magyar
  - ← Eu lakossága 1700-ig 1,5-szeresére nő, Mo.-é nem változik
  - ← törökellenes harcok alföldi vidékeken (magyar lakosság ↓)
- 1800k   9,3M   40% magyar
  - ← 18. sz.: betelepítések: népesség nő, magyarok aránya csökken
  - ← első megbízható adat: II. József 1785 körüli népszámlálása
- 1848/49
  - kollektív jogok Ø → nemzetiségi ellentétek
  - szerbek, románok: vérengzések
  - 1849. július: elkésett nemzetiségi törvény
- 1910   18M   54,5% magyar
  - ← dualizmus: asszimiláció
  - A HIÁNYZÓ 45,6 %?**

2. 1920 – Teleki Pál vörös térképe (trianoni béke előkészítése)

↳ 1910-i (utolsó monarchiabeli) népszámlálás adatai alapján

3. A Horthy-korszak

- Trianon → Mo. gyakorlatilag **nemzetállam** lesz
(összesen: 8M lakos — 90% m, 7% német, 2% szlovák)
- **németek (svábok)**: Tolna, Baranya, Buda környéke
(Budaörs, Törökbálint, Budakeszi, Nagykovács), Vértes
- **szlovákok**: Békés, Pilis
- szórtan, magyarsággal keverten → gyorsítja az asszimilációt
- II. vh. kora — **zsidótörvények, holokauszt: zsidók, cigányok**
- viszonyulások:
  - **Volksbund** = Magyarországi Németek Népi Szövetsége (1938–45)

a Harmadik Bir. érdekei-
nek képviselője
a Waffen-SS magyaror-
szági toborzásai

- **Pehm József** → 1942-ben
Mindszenty-re magyarosít

„A névváltoztatás nagy gondot okozott. Ötven évig hordtam – úgy érzem – becsülettel. Ha ismertek, ezzel ismertek. Most már az új név inkább a fejfámra kell. Legjobb esetben enged Isten tíz évet munkára, ez már naplemente tollnak, szónak, tusának. Megtettem.

Németországban irtózatos propaganda folyik annak igazolására, hogy hazánkat nevek szerint német vér lakja. Egy vezető zalai tisztviselőt felszólítottak neve után: lépjen be a Volksbundba. Hosszú ideig vívódtam. De ha egyszer magyar érdeknek láttam, meg kellett tenni.”

4. 1945 után

- potsdami konferencia (1945. júl–aug.)
  - **németek kollektív bűnösségének elve**
  - németek kitelepítése **Lo.-ból, CsSzl.-ból, Mo.-ról**
- *„A svábság egy batyuval jött ide, egy batyuval is menjenek!”*
(Kovács Imre népi író, NPP)
  - 1946/47: kb. **200 ezer német** kitelepítése
  - kell a föld (1945 márciusa: földosztás)
  - csehszlovák-magyar lakosságcsere:
kb. **100 ezer felvidéki magyar** érkezik
+ É-Erdélyből is sokan menekültek

→ Mo.-on ma a nemzetiségiek aránya alig 1%

5. Kommunizmus

- nem kedvez, de a Kádár-korszakban erőszakos elnyomás már nincsen
- állami ellenőrzéssel (→ alacsony hatékonyság) iskoláik, kultúrájuk ápolása

6. Mai Magyarország

- a 2012. jan. 1-jén hatályba lépett alkotmány (ahogy az 1989-i is) **államalkotó tényező**ként ismeri el a nemzetiségeket, elismeri jogait (nyelvhasználat, oktatás), helyi és országos önkormányzataikat az Országgyűlésbe **nemzetiségi szószólót** küldhetnek

a) zsidók

- az 1941-es népszámlálás kivételével őket **vallási kisebbség**ként kezelték
- kisebbség?
magyar anyanyelv, **magyar-zsidó kettős azonosságtudat**
- az **anyai ágon** zsidó származásúak száma ma kb. 100 ezer

b) németek, szlovákok: alig vannak, asszimilálódtak

c) cigányok

α) történetileg

- **Indiából** származnak [maguk: **egyiptomi** származástudat]
- nomádok
- **első adatok Mo.-on: Zsigmond (1387–1437) idejéből**
- muzsikus, teknővájó, kovács, üstkészítő, lókupec
- Mária Terézia (18. sz.): sikertelen kísérletet tesz letelepítésükre
- II. József uralma alatt: honti emberevőper
- nem művelnek földet,
vándorló életmód
↔ **ellentétek a letelepedett lakossággal**
- II. vh. — több tízezer főt deportálnak

Csók István (1903):
Teknővájó cigányok

β) Kádár-korszak

- **1950–60-as évek: demográfiai robbanás**
→ ma a legnagyobb kisebbség (kérdéses, hány %, lásd köv. dia!)
- **a politikai vezetés tagadja, hogy nemzetiség lennének**
Kádárék nem nemzetiségi, hanem társadalompolitikai problémát látnak
- **fő cél az asszimiláció, a radikális életmódváltás**

← szalonnasütés a
Havanna-lakótelepen
(Pestszentlőrinc)
Sajókaza →

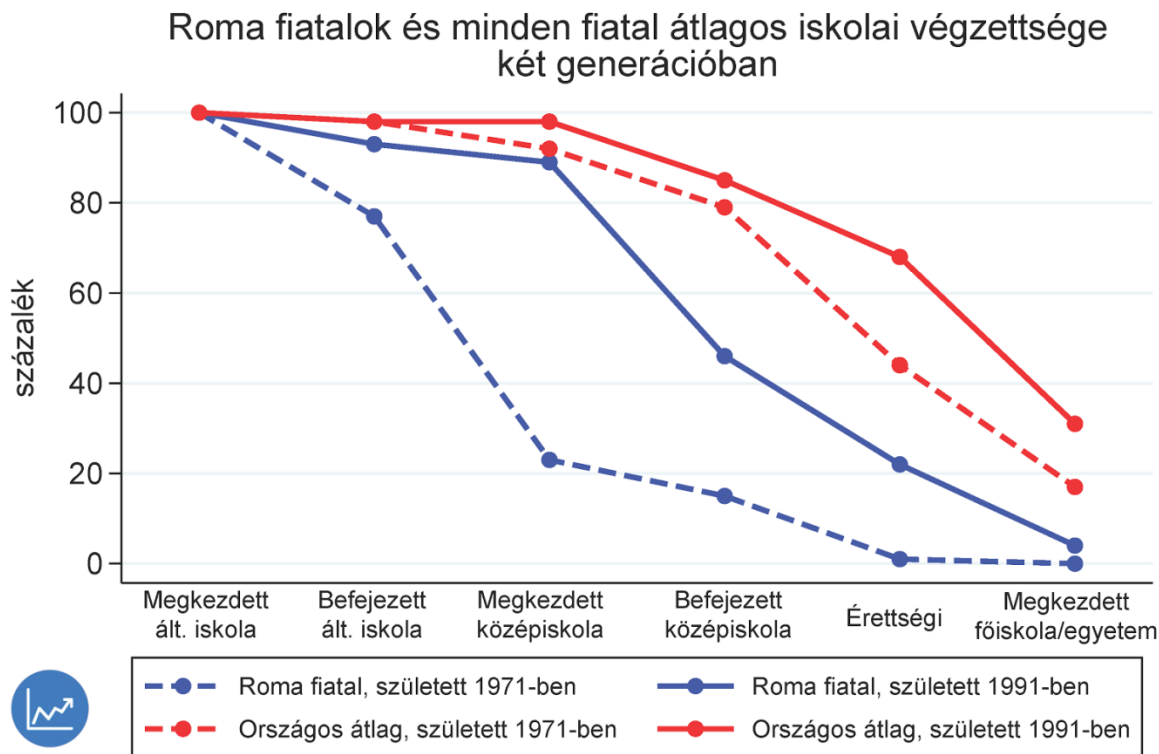
- **alacsony iskolázottság (a mainál is rosszabb volt a helyzet)**
→ zömmel a nehéziparban helyezkednek el,
szakmával nem rendelkező segéd- és betanított munkások
teljes foglalkoztatottság!
- **a rendszerváltás után zömüket leépítik,**
a cigányok foglalkoztatottsága nagyon visszaesik

γ) Mai helyzet

- **letelepedettek**
- mo.-i cigányok nyelve
  - 8–10% **beás** (egy régies román nyelvváltozat)
  - 20% **oláh cigány**
(a romani = cigány nyelv valamelyik dialektusa, **pl. a lovári**)
ács (maradok), baró (nagyon jó), csá (szia), csaj (cigánylány),
csávó (cigányfiú), csórikám (szegénykém)
  - 70% **magyar anyanyelvű**
- → **identitásuk vállalt, nem a nyelvhez, hanem a közös származáshoz és kultúrához kötődik**
- → **számuk csak becsülhető,** mivel az anyanyelvi összeírás nem egyértelmű
- **2013: 4–5% (a legtöbben e fölé becsülik),** számuk 4–500 ezer fő
- főleg É- és K-Mo.-on (BAZ, SzSzB megyék) és a D-Dunántúlon

- alacsony iskolázottság → munkanélküliség → szegénység

Forrás: Az 1993. évi reprezentatív Romafelmérés, a 2001. évi Népszámlálás, a 2011. évi Népszámlálás és a TÁRKI Életpálya Felmérése (2006-2012) alapján.

- **sztereotípiák:** nem hajlandóak beilleszkedni, tanulni és dolgozni — bűnözésből és segélyekből élnek
- beilleszkedési problémák → cél: szellemi, gazdasági felemelésük

A képek forrásai

Címdia, 6. dia

<http://www.abtl.hu/node/341>

3. dia

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagy-](https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagy-Magyarorsz%C3%A1g#/media/File:Ethnographic_map_of_hungary_1910_by_teleki_carte_rouge.jpg)

[Magyarorsz%C3%A1g#/media/File:Ethnographic_map_of_hungary_1910_by_teleki_carte_rouge.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Nagy-Magyarorsz%C3%A1g#/media/File:Ethnographic_map_of_hungary_1910_by_teleki_carte_rouge.jpg)

4. dia

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Volksbund#/media/File:Volksbund.JPG>

<http://mek.oszk.hu/01900/01906/html/index219.html>

5. dia

http://orojan.blog.hu/2010/05/04/harmincot_eve_hunyt_el_mindszenty_biboros

7. dia

http://pilisvorosvar.hu/vorosvariujsg-regi/2013/januar/images/vorosvariujsg_025.jpg

9. dia

<http://mek.oszk.hu/03200/03294/html/hatter.htm>

10. dia

<http://secfromdisaster.tumblr.com/post/103809699477/havanna-lak%C3%B3telep-1981-h%C3%A9tv%C3%A9g-szalonnas%C3%B3t%C3%A9s-%C3%A9s>

<http://www.origo.hu/tudomany/tortenelem/20121108-kadar-es-rakosi-kora-hogyan-bant-a-hatalom-a-roma.html>

12. dia

http://index.hu/gazdasag/defacto/2015/04/13/felzarkoznak_vagy_lemaradnak_a_roma_fiatalok/

<http://www.168ora.hu/itthon/elroppent-illuziok-adomanyok-a-melyszegenysegben-eloknek-47524.html>

<https://sciart.eu/hu/2012-06-08-0206/1/buntetoperre-alakulhat-romak-mergezese>

(A látogatás időpontja mindegyik honlap esetében: 2015. október 24.)